

Opgravingen en vondsten

Koewei Buren

Om een vochtig natuurgebied aan te leggen werd op de Koewei in Buren tot 1,80 meter diep klei gewonnen, op de westkant van de Schoonrewoerdse stroomrug (die uit het Neolithicum dateert), en de bijbehorende overgronden.

In het meest oostelijke deel van de put werd een restgeul gevonden die parallel loopt aan de Hennisdijk. Blijkens de vele vondsten in deze geul werd deze in de midden IJzertijd (4e eeuw v. Chr.?) dichtgegooid. Van de vondsten noemen we twee uiterst zeldzame La Tène fibulae uit de 4e eeuw voor Chr. Meer westelijk werden in kuilen uit de vroege IJzertijd (800-500 v. Chr.) enkele complete maalstenen en een menselijke schedel gevonden.

De vondsten in de Koewei zijn weliswaar niet recent, maar worden nu gepubliceerd in het Betuwe Boek. Meer informatie daarover bij Publicaties.

Willem Spekking

Zicht op Zennewijnen

Eind jaren '80 en in de jaren '90 van de vorige eeuw zijn door BATO diverse vondsten verzameld in en uit Zennewijnen.

Om in kaart te brengen wat er is gevonden, en welke mogelijk blinde vlekken er nog zijn, wordt momenteel een inventarisatie uitgevoerd en de inhoud van de diverse dozen gefotografeerd en gedocumenteerd.

Doos voor doos, zak voor zak, worden de vondsten bekeken, digitaal gefotografeerd en nader beschreven. Indien eenvoudig mogelijk wordt nader literatuuronderzoek gedaan. Uitgebreider onderzoek vindt plaats nadat alles is geïnventariseerd.

Uit de voorlopige resultaten kan worden opgemaakt dat deze vondsten met name uit de Romeinse tijd stammen, maar ook uit de Middeleeuwen met af en toe een wat recenter voorwerp. De gevonden objecten omvatten voornamelijk aardewerk, maar ook botfragmenten, stukjes glas en metalen voorwerpen, waaronder munten.

Hans Berkien

1 Hoofd onleesbaar, 2x Keizer ?? 353-455 n. C.

Denarius. Romeins. Keizer Septimius Severus, 193-211 n. C.

Karel V van Spanje (1506-1555). Wapenschild met 16 velden. Brabant. Stuiver / Patard (1 Sol) z.j , Karel V (1506-1555) , Brabant – Antwerpen

Terra Sigillata – afbeelding hoofd

Fragmenten glas uit stort bouwput

Fragment speld

Lepelsteel, fietsplaatje (gerepareerd) uit 1935

Aardewerk en botfragmenten uit stort leidingsleuf

Een klompje roest....

Bij het uitzoeken van een doos met vondsten uit de beerput D20 in de Koninginnestraat kwam dit klompje roest te voorschijn. Daar het vermoeden bestond dat het om een maliënkolder zou kunnen gaan werd de klomp opgestuurd naar Jo Kemkers van Restauratieatelier Restaura. Hij maakte er een röntgenfoto van, en hierop waren de ringetjes heel mooi te zien.

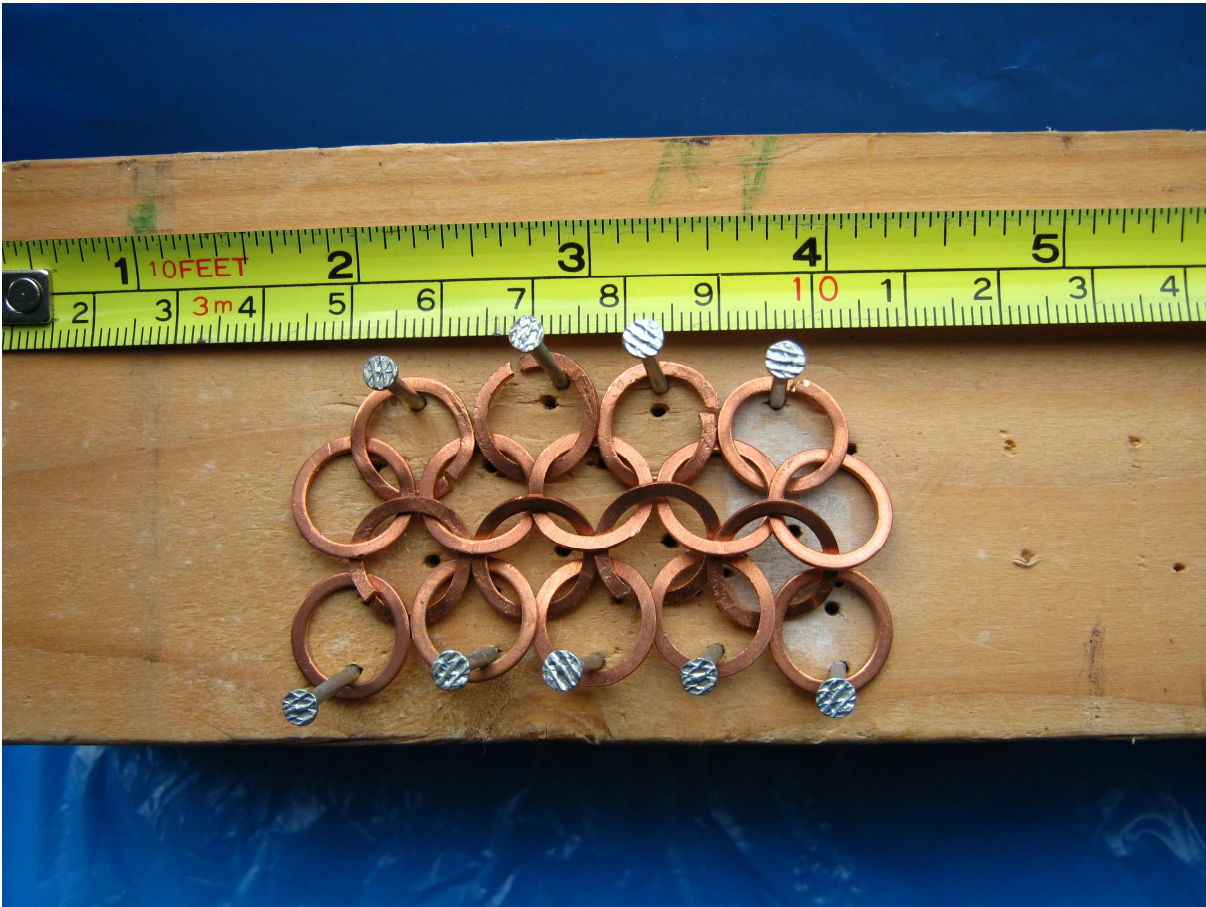

Jo vertelde het volgende: " het voorwerp betreft een deel van een maliënkolder. Een groot aantal ringetjes is overdekt met aanslag. De ijzeren ringetjes zijn kwetsbaar en de aanslag eromheen is erg hard. Hierdoor is het erg moeilijk om de maliënkolder vrij te prepareren. Elk ringetje dient apart vrijgelegd en telkens geïmpregneerd te worden. Dit is een arbeidsintensief proces, waarbij de kosten erg oplopen." Deze foto's kunnen bij BATO bekeken worden.

Vanwege het grote aantal ringetjes was de wens aanwezig om vrijligging te vragen. Vanwege de hoge kosten van vrijligging hebben we besloten dit in eigen hand te houden. Hieronder het resultaat.

Guus Taconis wilde weten hoe zo'n maliënkolder gemaakt kon worden, dus toog hij naar de plaatselijke ringetjesboer op het Plein en begon aldus te breien:

Willem Spekking

Bij laag water

Tijdens een wat langere droge periode in november 2011 ging Dirk Oomen op pad. Bij Ophemert trof hij in de Waal de restanten van een sloepje aan, dat door de lage waterstand te voorschijn was gekomen. Het sloepje wordt waarschijnlijk in een later stadium nader onderzocht omdat de kribben hier plaats moeten gaan maken voor langsdammen.

Dirk Oomen

Glasvondsten uit de La Tène periode – IJzertijd.

Het aantal vondsten van glas in Tiel en omstreken staat inmiddels op ca. 150. De meeste ervan zijn delen van armbanden, die mogelijk werden meegegeven bij crematies en begravenissen. Daar het in bijna alle gevallen gaat om losse oppervlaktevondsten op akkers, ontbreekt het aan informatie over de archeologische context. Een hele armband is helaas in onze contreien niet gevonden. Er is veel kobaltblauw bij, met en zonder versiering, maar ook bruin en transparant.

In de afgelopen jaren is er al onderzoek gedaan naar deze glazen armbanden in Nederland, o.a. door de VU, zodat er inmiddels een behoorlijke database is opgebouwd van ca. 4500 fragmenten.

De BATO collectie is inmiddels geregistreerd, en we hopen hier spoedig een vervolg aan te kunnen geven middels onderzoek bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Hieronder een paar voorbeelden:

Open Monumentendag 2011

Op 11 september werd de Open Monumenten dag gehouden, en BATO was uiteraard van de partij. De focus lag dit jaar op Hergebruik, en BATO (en buurman Dierenambulance) zijn daar een goed voorbeeld van. Beide huizen in een voormalig slachthuis, en bijbehorend administratiegebouw, gebouwd begin jaren 30 in de stijl van de Amsterdamse School, beter bekend onder de namen Art Nouveau en Jugendstil. Jaap Vissers, voormalig werknemer van het Openbaar Slachthuis, verzorgde deze dag rondleidingen. Te zien waren o.a. de vondsten uit de Stadsgracht van Tiel, en voor de kinderen was er de mogelijkheid met een echte metaaldetector een vondst (van echte munten, maar wel recente) te doen in de berg zand. Om te grote teleurstellingen te voorkomen waren ook wat nep (chocolade) munten daarin verborgen.

Publicaties

De Steendert te Neerijnen

In het Betuwe Boek is een tekst opgenomen van Willem Spekking, voor de IVN wandeling op de Steendert te Neerijnen. De tekst omvat een beschrijving van de fysische geografie, van de aangetroffen ontwikkelingsgeschiedenis van de diverse geulen in het gebied, en van de vondsten. De aanleiding hiervan is een natuurontwikkelingsproject in opdracht van Staatsbosbeheer, waarbij een plas wordt aangelegd..

Er zijn diverse sporen uit het verleden aangetroffen, met als oudste bewoningsafval uit de late Bronstijd (1200-800 v.Chr.). Hierbij bevindt zich aardewerk, bot, een vingertopje, en een complete beker met oortje.

Uit de IJzertijd zijn vondsten gedaan van kuilen en paalgaten, met daarbovenop een woonlaag.

De Romeinse tijd heeft de contouren van een nederzetting van ca. 450 meter lengte geleverd, met daarin diverse vondsten, zoals kikkerbotjes (aanduiding van een rituele maaltijd?), een kuil die mogelijk dienst heeft gedaan als latrine, een waterput met duigen van een hergebruikte wijnton, met zelfs de naam van de vermoedelijk Zuid-Duitse kuiper. De put leverde bovendien een schrijfplankje op, en de tekst erop lijkt te gaan om een verkoopakte voor koeien. In deze bewoningslaag, gedateerd tussen 70 en 200 n.Chr., zijn diverse andere bijzondere vondsten gedaan, zoals munten, brons, ijzer en bouw materiaal. De naam 'De Steendert' is afkomstig van dit vele bouw materiaal.

Wegen in de Romeinse tijd

Dit artikel in het Betuwe Boek, ook van de hand van Willem Spekking, is geschreven naar aanleiding van de vondst in dit gebied van een unster. Deze is nu te zien in museum Het Valkhof.

De unster. @Ronny Meijer

Willem Spekking

Wat de bouw van het Regionaal Archief en bibliotheek nog meer opleverde....

Boekbandjes uit de 16^e en 17^e eeuw in een Tielse beerput (Betuweboek publicatie)

Bij grondwerkzaamheden aan de Koninginnenstraat te Tiel, ter voorbereiding van de bouw van het nieuwe bibliotheek/archief-complex, was er een gelegenheid voor de archeologische werkgroep van de Vereniging Oudheidkamer voor Tiel en omstreken een onderzoek in te stellen(1983/1984).

Hierbij werd een beerput aangetroffen, waarvan de overwegend zestiende en zeventiende inhoud werd geborgen. Naast voorwerpen en delen van o.a. aardewerk, metaal, hout en been, werd leer aangetroffen, voor het overgrote deel bestond dat uit onderdelen van schoenen, maar er kwamen ook zeven boekbandjes te voorschijn. Deze zijn door de kundige handen van Guus Taconis geconserveerd, bestudeerd en uitgebreid beschreven (Zie Tabula Batavorum V-1-1987, blz. 2-14).

Hoe kwamen die boekbandjes nu in die beerput? Dat kwam doordat de beerput op het terrein lag van het voormalige St.Agnietenklooster, en uit de literatuur is bekend, dat in 1656 de voormalige kapel van dit

klooster werd ingericht als Latijnse school. Deze school werd in 1562 door de gemeente overgenomen van de ridders van de Duitse Orde en was gevestigd aan de Achterweg (terug te vinden op een kaart van Blaeu, en de publicatie Archeologie in Tiel no. 1.[AiT1], over de Achterweg).

In 1656 vond de verhuizing plaats van de Achterweg naar de Agnietenkapel. De rector van de Latijnse school kreeg een gedeelte van het klooster als woning toegewezen. Rector in die tijd was Johannes van Aelhuysen. Ter voorbereiding van de verhuizing zullen overbodige geachte zaken zijn opgeruimd (zie hiervoor de verslaglegging in AiT1).

Wat staat er nu op die boekbandjes:

Nummer boekband	Afmeting h*b in cm	Afbeelding voorplat/achterplat	Dikte verdwenen boekblok in mm	Dikte houten platen in mm	Leer Dikte in mm	Leer Soort	Nummer grondlaag beerput
1	8.0*5	Wapen/wapen	1.5	1.7	0.8	Geit	2
2	13.7*9.8	Niets/plaatstempel	/	4.5	0.7	Kalf	6
3	8.0*4.7	Wapen met leeuw Hollandia/wapen	1.5	1.0	0.7	Geit	7
4	9.8*7	Geen plat/wapen (als in voorplat 6)	/	1.0	0.9	Geit	7
5	9.4*6.7	Wapen stadhouder Willem II/Wapen Tiel	1.5	/	0.9	Geit	7
6	9.8*7	Wapen (zie 4)/wapen Saltbommel	/	/	0.9	Geit	7
7	12.7*8.1	Panelen met fabeldieren/idem	4.3	4.3	0.8	Kalf	7

/ betekent: niet aanwezig

Willem Spekking

Pijpaarden beeldje

In het laatste nummer van De Drie Steden is een artikel gepubliceerd van P.G.A. Romijn over een pijpaarden beeldje, gevonden in een beerput in Tiel. Deze put werd aangetroffen tijdens de voorbereidingen van de bouw van het archief en de bibliotheek, aan de Koninginnenstraat in 1983-1984. Deze put behoorde zeer waarschijnlijk tot het afgebroken St. Agnietenklooster. De productie van deze beeldje, op een zeer specifieke manier gemaakt, begon al in de Romeinse tijd, maar de grootste productie in onze streken was in de 14 eeuw. Deze christelijke beeldjes kunnen in verband gebracht worden met persoonlijke devotie. Het in Tiel gevonden beeldje kan op stilistische gronden in verband gebracht worden met vondsten in Foy (België), Deventer en Meerveldhoven.

P.G.A. Romijn

Vondsten uit de Stadsgracht van Tiel

In het digitale archief van de Oudheidkamer van Tiel (www.oudheidkamer-tiel.nl) zijn twee publicaties te vinden van Jan van Oostveen, betreffende vondsten uit de stadsgracht van Tiel, gedaan in 2007.

1. Tabakspijpen uit de Tielse stadsgracht (2011);
2. Knopen, munten, penningen uit de Tielse stadsgracht (2011).

Op de website (<http://kleipijp.home.xs4all.nl/kleipijp/>) kunt u meer van zijn publicaties vinden.

Van de ACVU-HBS ontvingen we:

ZAR 41/1 en 41/2: Opgravingen bij Tiel-Passewaaij 2 – Het grafveld aan de Passewaaijse Hogeweg, van Joris Aarts en Stijn Heeren, met een bedankje voor de leden van BATO.

ZAR 43: Archeologisch onderzoek in de dorpskern van Kapel-Avezaath, gemeente Tiel – Een uitzonderlijk rijk 13^e eeuwse erf en een 14^e eeuwse gracht in het plangebied Muggenborch, van J. van Renswoude.

Van RAAP ontvingen we:

RAAP RAPPORT 2482: Stadsmuur en Tolhuismuur te Tiel, bouwhistorisch en archeologisch onderzoek, door E.M.P. Verhelst en D.E.,M. Hermans. Dit onderzoek werd verricht in januari/februari 1996 en is nu voorzien van extra foto's en hulptekeningen.

Huishoudelijk nieuws van BATO

Allereerst kunnen we ons verheugen met de komst van twee nieuwe leden. Ze stellen zichzelf kort voor:

Ronald Bontan:

Vorig jaar september las ik in de krant dat er bij BATO een open dag werd gehouden over de archeologie van Tiel en omstreken. Mijn interesse was gewekt en op internet heb ik nog het een en ander opgezocht over de activiteiten van BATO.

De vereniging sprak mij erg aan en na het bezoek aan de open dag heb ik mijzelf de week erna direct ingeschreven.

Op dit moment ben ik bezig met het sorteren en documenteren van de vondsten uit Wadenoijen, wat allerlei leerzame zaken met zich meebrengt. Als alles uitgezocht en gedocumenteerd is zullen we het veld ingaan om nog beter zicht op de situatie ter plaatse te krijgen.

Ik heb het bij BATO erg naar mijn zin en hoop er nog veel tijd te kunnen besteden.

Thea Vree

Tijdens de lustrumviering van de Oudheidkamer vorig jaar hoorde ik dat er een registratie op touw werd gezet van z.g. La Tène glas, gevonden in onze omgeving, en daarin ben ik bijzonder geïnteresseerd. De Kelten hebben al enige jaren mijn warme belangstelling, niet alleen in Nederland, maar in heel Europa. Dit La Tène glas (genoemd naar een belangrijke vindplaats van deze Keltische periode in Zwitserland) is weliswaar niet uniek voor Nederland, maar komt voornamelijk voor in Oost-Europa, specifiek Bohemen en Moravia. Daarnaast is het ook nog mooi om te zien!

Voorlopig zijn alle aanwezige stukken geregistreerd, en we hopen binnenkort nadere analyses qua oorsprong te kunnen laten doen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Naast deze taak heb ik ook de reorganisatie van de bibliotheek van BATO op me genomen; sinds kort beschikken we over een veel ruimere behuizing voor onze collectie, en deze wil ik nu graag digitaal ontsluiten voor de leden.

De nieuwe behuizing van BATO

BATO leden Guus Taconis en Jaap Aafjes hebben zich gebogen over de mogelijk nieuwe behuizing van BATO, te weten een prachtige Romeinse villa. Om een goed beeld te hebben van hoe dat er in de praktijk uit zou kunnen zien hebben zij met vereende krachten een maquette gebouwd, en zie hier het resultaat. Rest nu nog het overtuigen van de diverse autoriteiten van deze plannen.....!

Een nieuw project is inmiddels door de heren ter hand genomen, nl. een Noord-Duits koggeschip zoals dat bij de Hanze in gebruik is geweest.
